

Předsudky v literatuře konce 19. století

KLÍČOVÉ OTÁZKY

- » Co jsou předsudky?
- » V čem mohou být nebezpečné?
- » Proč jsou pro většinovou společnost důležité?
- » Vypovídají též o většině a pomáhají ji stmelit či upevnit její identitu?

ÚVODNÍ TEXT

Vymezování se vůči odlišným skupinám patří k běžným mechanismům, kterými třídíme komplikovaný svět kolem nás. Jako bychom ani bez obrazu těch jiných či cizích, na něž promítáme negativní představy, snad ani nevěděli, kým jsme my sami. Následující metodika zkoumá použití předsudků na příkladu českých populárních a málo známých povídek z konce 19. století. Pro úvod do problematiky předsudků můžete použít:

➔ **Velké a malé dějiny > Antisemitismus > Od předsudku k antisemitismu, s. 132**

Ukázky použité v této metodice jsou vybrány z krátkých povídek, které vycházely převážně na pokračování v českojazyčných novinách a časopisech v poslední třetině 19. století. Měly za cíl čtenáře nejen pobavit, ale současně jej i varovat a vychovávat. Příkladem je povídka *Moric Perl a kumpanije*, která postupně vycházela v časopise Sekretář, jehož cílem mělo být šíření národohospodářských znalostí a zásad obecní samosprávy, a který osvětové články doplňoval poučnými beletristickými příběhy pro prostý lid¹, nebo povídka *Doubovský mlýn* z olomouckého listu *Pozor!*.

PRACOVNÍ MATERIÁLY Č. 1

Texty

➔ **Velké a malé dějiny > Antisemitismus > Od předsudku k antisemitismu > Příklad: protizidovské předsudky v české populární publicistice, s. 133–136**

- » Jozef SKULTÉTY: „Doubovský mlýn, Obrázek ze slovenských dějin“
- » V. B. Š.: „Moric Perl a kumpanije, Obrázek brněnský“ (dvě části)
- » Vlad. SKÁLA: „Prušák na vsi. Obrázek lichvářský“
- » František PRAVDA: „Třicet let v Rážové“ (dvě části)
- » Al. DOSTÁL: „Vychovatelovy věci“
- » J. V. DOSTÁL: „Feuilleton. Jak ty mně, tak já tobě“

1 Michal FRANKL: „*Emancipace od židů. Český antisemitismus na konci 19. století*“, Praha 2007, s. 102.

Karikatury

➔ **Velké a malé dějiny > Antisemitismus > Od předsudku k antisemitismu > Příklad: protizidovské předsudky v české populární publicistice, s. 137-139**

- » „Miláčkové Moravanů“
- » „Na výstavě koní“
- » „Novověký vykupitel“
- » „Odvod“

Všechny karikatury najdete ke stažení na internetové stránce www.nasinebocizi.cz v sekci Dokumenty.

METODICKÁ ČÁST

- » Časová dotace: 45 minut, doporučujeme vyučujícím upravit citlivě délku pracovních textů podle schopností jejich žáků, stejně tak volit a měnit učební strategie a metody podle svých pedagogických zkušeností
 - » Způsob práce: skupinová práce, práce s prameny, vytváření schémat
 - » Klíčová slova: předsudky, karikatury, literatura druhé poloviny 19. století, média
1. Uvedte hodinu prvními dvěma klíčovými otázkami: *Co jsou předsudky? V čem mohou být nebezpečné?* Rozdělte žáky na malé pracovní skupiny (2-3 žáci). Vyzvěte je, aby v těchto skupinách definovali význam výrazu „předsudek“. Ať své definice napíší fixem na papír A4 a vyvěsí je na zeď nebo na tabuli a přečtou si definice ostatních.
 2. Přečtete studentům definici předsudku z textu *Od předsudku k antisemitismu*. Zdůrazněte, že se nejedná o jedinou správnou definici pojmu. Diskutujte o tom, v čem se jednotlivé definice liší, zda si odporují, nebo se naopak doplňují.
 3. Představte studentům úryvky z povídek, se kterými budou pracovat (viz úvodní text). Každé pracovní skupině přiřadíte všechny pracovní texty. Dejte jim za úkol důkladně je pročíst a přepsat na papír či vystříhnout přesné citace, které vnímají jako protizidovské předsudky. Následně by se měli pokusit pojmenovat, o jaký předsudek se podle nich jedná.
 4. Rozdělte studentům antisemitské karikatury (všechny do všech skupin). Vyzvěte je, aby se pokusili k jednotlivým nalezeným předsudkům přiřadit obrázek, který mu nejvíce odpovídá. Obrázky mohou nalepit na papíry a k nim vlepit nebo přepsat nalezené citace. K jednotlivým textovým ukázkám je možné opakovaně přiřadit více než jednu karikaturu.
Nechte studenty prezentovat výsledek jejich práce a zdůvodnit, jak podle nich texty souvisí s vybranými karikaturami.
 5. Položte studentům zbylé dvě klíčové otázky: *Proč jsou předsudky pro většinovou společnost důležité? Vypovídají též o většině a pomáhají ji stmelit či upevnit její identitu?* Přečtete jim následující odstavce a společně se pokuste odpovědět.
Nepředpojaté vnímání událostí, věcí, které nás obklopují, stejně jako osob a celých skupin, se kterými se setkáváme, je velice obtížné. Nové informace zpracováváme na základě našich hodnot, porovnáváme je s našimi zkušenostmi a vědomostmi a řadíme je často podle předem připravených vzorců.
„Předsudky patří k běžným mechanismům, kterými lidé organizují a kategorizují svět kolem sebe, a které usnadňují orientaci ve společnosti. Přirozená je i kategorizace lidí na ty, kteří náležejí k vlastní skupině (in-group), a ty, kteří jsou naopak cizí (out-group).“²

2 FRANKL: „Emancipace od židů“, s. 12.